

Artroom

Noviny
Slovenskej
národnej
galérie

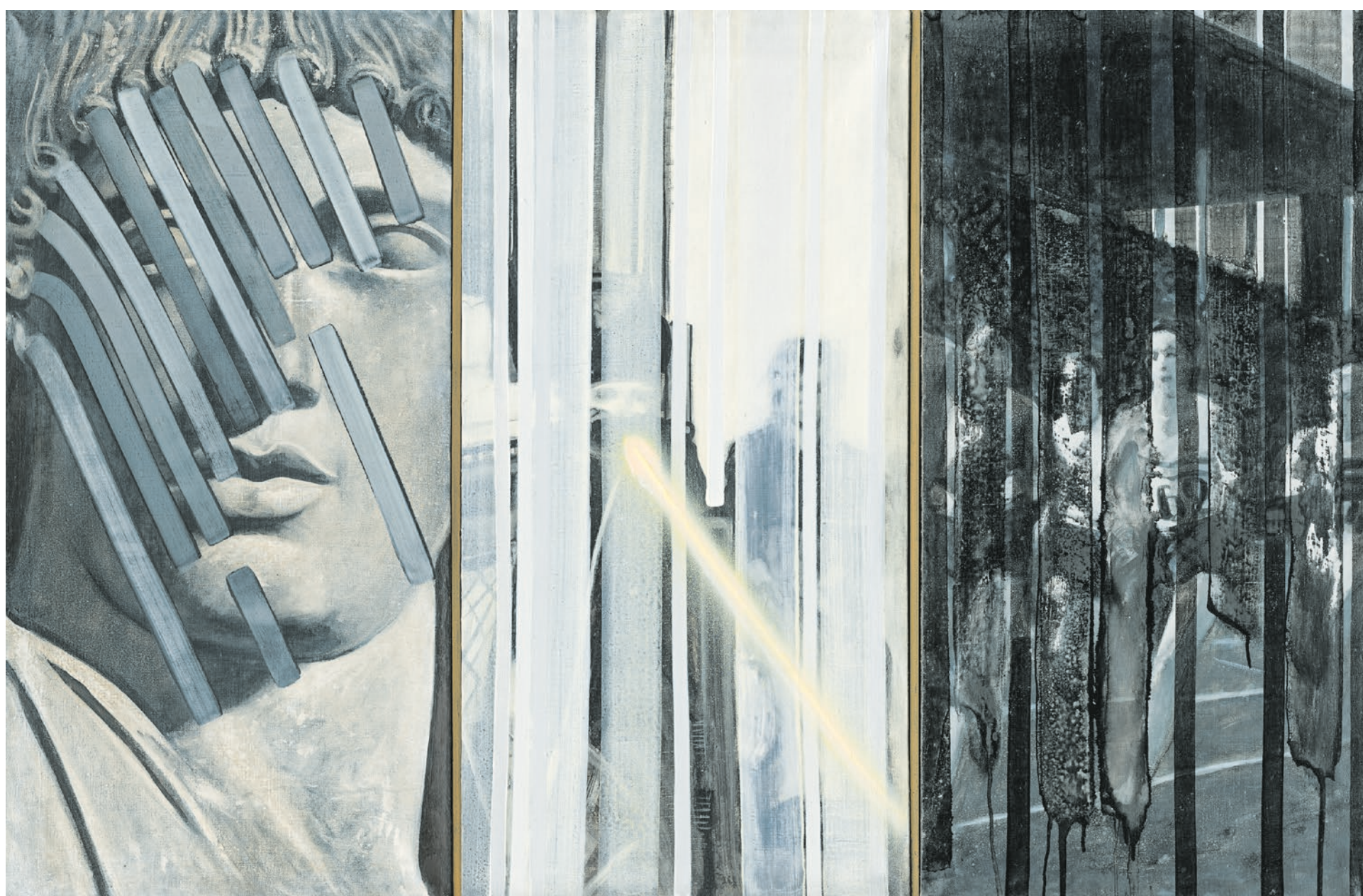
#1

ISSN 2989-5596

Slovenská
národná
galéria

Artroom / noviny Slovenskej národnej galérie (štvrťročník) / ročník 1 / 2026 / č. 1

Tomas Rajlich – Z bezprostrednej blízkosti

Geometria, farba a priestor v tvorbe česko-holandského maliara, ktorý sa zaradil medzi významných predstaviteľov európskej minimalistickej maľby.

Bang?! Bang! 2

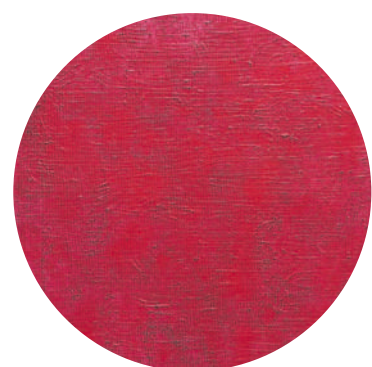
Slovenské umenie, ktoré dobylo svet. Od uvoľnených 60. rokov až po súčasnosť. Výstava uvádza výrazné osobnosti slovenského umenia – od Stanislava Filka či Marie Bartuszovej až po súčasných autorov.

SNG patrí všetkým. A otvárame ju svetu.

Generálny riaditeľ Juraj Králik a umelecký riaditeľ Patrik Steinhäuser o novej vízii Slovenskej národnej galérie, pripravovaných výstavách, otvorenosti voči verejnosti, ako aj o ambícii prinášať slovenské umenie do sveta a svetové umenie na Slovensko.

Obálka (predná strana): Rudolf Fila, **Za svetlom**, 1973,
olej na plátne, SNG, O 4679, zdroj: Oddelenie digitál-
nych služieb, foto: Martin Deko

František Xaver Messerschmidt, **Charakterová
hlava č. 5**, 1770 – 1783, olovo, cín, SNG, P 2170,
zdroj: Oddelenie digitálnych služieb,
foto: Martin Deko

4
nové výstavy
Tomas RAJLICH
Z bezprostrednej
blízkosti

5
nové výstavy
Rudolf FILA
Maliar medzi Erosom
a Thanatom

8 – 9
rozhovor
s generálnym riaditeľom
a umeleckým riaditeľom SNG

10 – 11
plágat

6
aktuálne výstavy
/ expozície

12
jubileum
Luba Belohradská

7
dielo sezóny
Martin Benka
Na pole

16 – 17
dielo pod lupou
Oltár,
ktorý Madonu
ukrýval

13
zo zákulisia
SNG

14
archívne nálezy

15
Gallery café
& Gallery
shop

#1

obsah/edi- toriál

Milé návštevníčky, milí návštevníci,
práve držíte v rukách prvé číslo novín Slovenskej
národnej galérie **Artroom**. Rozhodli sme sa ich
vydávať, pretože veríme, že umenie má jedinečnú
schopnosť spájať nás a otvárať nám nové pohľady
na svet. Prostredníctvom týchto strán vám chce-
me byť bližšie a podeliť sa s vami o informácie
a príbehy, ktoré tvoria dušu našej galérie.

Galéria nie sú iba výstavné sály a diela, ktoré v nich
práve vidíte. Je to živý organizmus, za ktorého fun-
govaním stojí množstvo ľudí, odborných profesií
a navonok neviditeľnej práce. Apráve prostred-
níctvom našich novín vás chceme pozývať aj tam,
kam sa ako bežní návštevníci zvyčajne nedostane-
te – do depozitárov, v ktorých uchováваме tisíce
diel, do reštaurátorských ateliérov, kde sa umelec-
kým dielam vracia ich pôvodná podoba, alebo do
archívov ukrývajúcych vzácne dokumenty. Uká-
žeme vám, ako vznikajú výstavy, čo všetko pred-
chádza tomu, než sa dielo objaví pred divákom,
a predstavíme vám ľudí, ktorí sa každý deň starajú
o naše kultúrne dedičstvo.

Osobitne by som rád upriamil vašu pozornosť na dva
nové výstavné projekty. Výstava **Tomas Rajlich –
Z bezprostrednej blízkosti** prezentuje diela jed-
ného z kľúčových predstaviteľov minimalistickej
maľby a ponúkne vám jedinečnú príležitosť obozná-
miť sa s tvorbou autora, ktorý významne prispel
k rozvoju európskeho výtvarného umenia.

Výstava **Rudolf Fila – Maliar medzi Erosom a Tha-
natom** ponúka ucelený pohľad na celoživotné dielo
jednej z najvýznamnejších osobností slovenského
výtvarného umenia. Kurátor výstavy, výtvarník
Vladimír Kordoš, ktorý bol Filovým žiakom, obdi-
vovateľ, znalec jeho diela a dlhoročný blízky pria-
teľ, pripravil komplexnú výstavu, ktorá ukazuje
Rudolfa Filu v jeho rozmanitosti a ktorá je poctou
tomuto veľikánovi výtvarného umenia.

Slovenská národná galéria je tu pre všetkých –
bez rozdielu veku, pôvodu, skúseností či názorov.
Som presvedčený, že umenie je väčšie než to, čo nás
v každodennom živote rozdeľuje. Má schopnosť
inšpirovať, dojímať a vytvárať priestor na stretnu-
tia, rozhovory i vzájomné porozumenie. Umenie
má spájať, nie rozdeľovať – a práve takúto galériu
chceme spoločne s vami budovať.

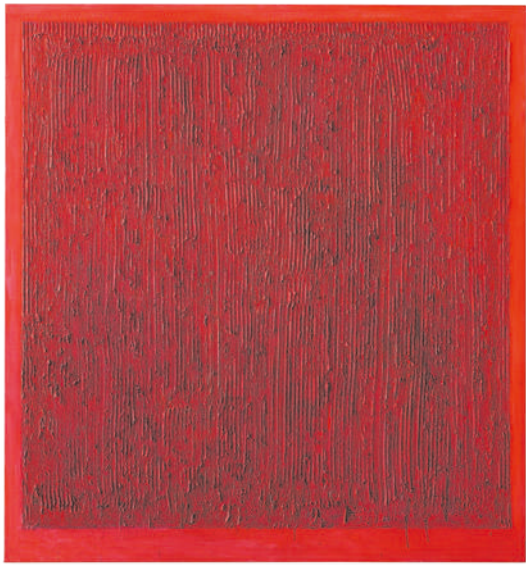
Prajem vám príjemné čítanie a veľa inšpiratívnych
stretnutí s umením v Slovenskej národnej galérii.

Mgr. Art. Juraj Králik, generálny riaditeľ

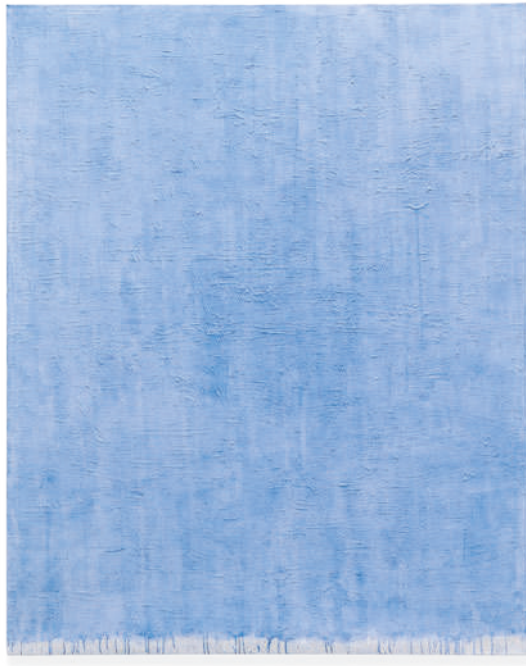
Artroom / noviny Slovenskej národnej galérie (štvrťročník) / ročník 1 / 2026 / č. 1

Vydáva: Slovenská národná galéria, Riečna 1, 815 13 Bratislava / Zodpovedný redaktor: Filip Vrabel / Texty: Lucia Almajiová, Martin Čičo, Denisa Hanulja, Bohuslava Širokayová,
Filip Vrabel / Grafický dizajn a zalomenie: Edičné oddelenie SNG / Digitálne reprodukcie: SNG / Oddelenie digitálnych technológií (Martin Deko, Juraj Starovecký)

Použité písmo: Kue Up, Kue Down, Greycliff, Skolar / Edičná produkcia: Katarína Pikalyová / Tlač: Petit Printing Press, a.s.

Tomas Rajlich, **Bez názvu**, 1994, akryl na plátne, COLLETT Prague / Munich

Tomas Rajlich, **Bez názvu**, 2026, kombinovaná technika, akryl na plátne, COLLETT Prague / Munich

Tomas Rajlich, **Bez názvu**, 1967, mosadz, COLLETT Prague / Munich

Tomas RAJLICH

Z bezprostrednej blízkosti

2. 10. 2026 – 7. 2. 2027

Výstava predstavuje diela jedného z kľúčových predstaviteľov geometrickej abstrakcie a minimalistickej maľby, Tomasu Rajlichu. Je výberom z jeho rozsiahleho diela a návštevníkom ponúka jedinečnú príležitosť oboznámiť sa s tvorbou autora, ktorý významne prispel k rozvoju európskeho umenia. Rajlich vo svojej tvorbe skúma vzťah medzi geometrickým tvarom, líniou, farbou a priestorom, pričom kladie dôraz na jednoduchosť, presnosť a vizuálnu harmóniu. Výstava zároveň približuje charakteristický spôsob jeho uvažovania o maľbe a poukazuje na umelcovo významné postavenie v kontexte európskej abstrakcie.

— Tomas (Tomáš) Rajlich (*1940) je významný česko-holandský umelec, ktorý svojou tvorbou ovplyvnil výtvarné prostredie v Českej republike aj v Holandsku, kde žije, tvorí a pedagogicky pôsobí vyše 40 rokov. V roku 1969 Rajlich emigroval z okupovaného Československa. Tento zásadný životný krok významne ovplyvnil nielen jeho osobný život, ale aj ďalšie smerovanie jeho umeleckej tvorby.

— Po príchode do Holandska sa Rajlich ocitol v prostredí, ktoré bolo otvorené novým umeleckým tendenciám a intenzívne reagovalo na rozvoj minimalizmu a reduktívnej maľby. Práve tu si vytvoril vlastný, nezameniteľný výtvarný jazyk a etabloval sa ako výrazný predstaviteľ minimalistickej tvorby. Jeho diela si získali pozornosť aj za hranicami Holandska a mimoriadny ohlas zaznamenali najmä vo Francúzsku a v Taliansku, ktoré sa stali ďalšími dôležitými miestami jeho umeleckého pôsobenia. Rajlich si tak postupne vybudoval výrazné medzinárodné postavenie a zaradil sa medzi autorov, ktorí významne prispeli k formovaniu podôb európskej abstraktnej a minimalistickej maľby.

— Tvorivá cesta Tomasu Rajlichu vychádza z geometrickej abstrakcie konca 60. rokov 20. storočia a z prostredia Klubu konkretistov. Už od začiatku sa jeho tvorba vyznačovala prísnou geometrickou formou a výraznou redukciou, ktoré však nikdy neboli samoučelné. Naopak, Rajlich ich dokázal pretaviť do osobitého a invenčného výtvarného jazyka. Dôležitým východiskom jeho tvorby sa stali variácie monochromatických plôch, v ktorých nadobúda osobitý význam štruktúra a textúra povrchu, ako aj odkaz na geometrické princípy a pravidelne usporiadané štruktúry. Jeho obrazy sa vyhýbajú sociálnym či naratívny temám a pozornosť sústreďujú na podstatu obrazu a jeho vizuálne pôsobenie. Do popredia sa dostáva plocha, formát a hranice obrazu, ale aj kvalita a vzájomné pôsobenie farieb. Dôležitú úlohu pritom zohráva aj maliarske gesto, ktoré do prísneho geometrického systému vnáša prvok napätia, pohybu a ľudskej prítomnosti. Práve spojenie týchto prvkov vytvára charakteristickú komplexnosť Rajlichovej tvorby. Jeho obrazy tak napriek svojej zdanlivej jednoduchoosti ponúkajú priestor na sústredené pozorovanie a odhaľujú bohatstvo vzťahov medzi jednotlivými výtvarnými prvkami.

nové výstavy

— Rajlichovo dielo je zastúpené v mnohých prestížnych verejných zbierkach po celom svete, okrem iného v Stedelijk Museum Amsterdam, Museum of Modern Art v New Yorku, Centre Pompidou v Paríži, SMAK v Gante, National Gallery of Canada v Ottawe či v Národnej galérii v Prahe. ♦

[kurátorom výstavy je Martin Dostál]

red

„Jeho obrazy tak napriek svojej zdanlivej jednoduchoosti ponúkajú priestor na sústredené pozorovanie.“

Rudolf Fila, **Štúdia**, 1962, gvaš na kartóne, SNG, K 4020, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

Rudolf Fila, **Serigrafia III.**, 1971, serigrafia na papieri, SNG, G 8679, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

Rudolf Fila, **Dialóg o behu I.**, 1979, olej na plátne, SNG, O 6451, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

Rudolf FILA

Maliar medzi Erosom a Thanatom

23. 10. 2026 – 7. 2. 2027

Rudolf Fila (1932 – 2015) patrí k najvýznamnejším osobnostiam moderného slovenského aj európskeho výtvarného umenia. Počas viac než piatich desaťročí vytvoril dielo, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnilo podobu slovenskej maľby, premýšľanie o obraze i celé generácie výtvarníkov. Jeho tvorba prekročila hranice tradične chápanej maľby – stala sa priestorom dialógu s dejinami umenia, filozofiou, literatúrou, ako aj samotným aktom videnia.

— Fila sa neustále vracal k samotnej podstate maľby. Zaujímalo ho, čo sa deje medzi obrazom a divákom, ako vzniká význam a akým spôsobom naše videnie ovplyvňuje kultúrna pamäť. Jeho tvorba preto nie je iba súborom esteticky pôsobivých diel, ale aj komplexným premýšľaním o podstate umeleckého obrazu. Práve schopnosť prepájať historické odkazy so súčasnou skúsenosťou robí z jeho diela výraznú a stále aktuálnu súčasť slovenského výtvarného umenia. Jeho tvorba je založená na intelektuálnej hĺbke, výnimočnej maliarskej kultúre a schopnosti viesť tvorivý dialóg s európskou umeleckou tradíciou bez toho, aby strácala vlastnú originalitu.

— Rudolf Fila nebol len výnimočným maliarom, ale aj pedagógom a výraznou osobnosťou slovenského umeleckého života. Významnú súčasť jeho odkazu predstavujú texty, v ktorých sa systematicky venoval otázkam výtvarnej tvorby, interpretácie umeleckého diela a vzťahu medzi umelcom, obrazom a divákom. Jeho význam preto nemožno vnímať len prostredníctvom jednotlivých obrazov. Dôležitý je aj jeho spôsob uvažovania o umení, ktorý po sebe zanechal a ktorý dodnes predstavuje inšpiráciu pre ďalšie generácie

Artroom #1

umelcov, teoretikov i divákov. Fila dokázal prepájať praktickú skúsenosť maliara s teoretickým uvažovaním a vytvárať medzi nimi neustály dialóg. Aj preto jeho dielo presahuje konkrétnu dobu a umožňuje jeho tvorbu čítať v nových súvislostiach i dnes.

— Výstava v SNG mapuje Filovu celoživotnú tvorivú cestu a zároveň predstavuje ucelený pohľad na jeho mimoriadne rozsiahlu tvorbu – od raných experimentov abstraktnej maľby cez ikonické interpretácie diel starých majstrov až po neskoré obrazy, kresby a práce na papieri.

— Základným východiskom Filovej vizuálnej kozmológie je napätie medzi dvoma archetypálnymi princípmi ľudskej existencie – Erosom a Thanatom. Eros predstavuje tvorivú, životodarnú silu, spojenú s túžbou, konštrukciou a obnovou, zatiaľ čo Thanatos symbolizuje zánik, deštrukciu a smrť. Tento zásadný dualizmus Rudolf Fila rozvíjal vo svojich premaľbách historických predlôh, v ktorých vstupoval do tvorivého dialógu s dielami starých majstrov a prostredníctvom súčasnej interpretácie im prisudzoval nové významové vrstvy. Práve táto polarita sa stala určujúcim

nové výstavy

motívom aj pre názov aktuálnej výstavy – *Maliar medzi Erosom a Thanatom*, ktorá odkazuje na dve základné sily formujúce jeho umelecké myslenie i výtvarný jazyk.

— Výstava je nielen pripomenutím výnimočnej osobnosti slovenského umenia. Je pozvaním znovu objaviť autora, ktorého dielo zostáva aj dnes mimoriadne živé, podnetné a aktuálne – pretože nás učí pozerať sa na obrazy pomalšie, pozornejšie a s otvorenosťou voči významom, ktoré sa odhaľujú až pri opakovanom pohľade. ♦

[kurátorom výstavy je Vladimír Kordoš]

red

„Výstava v SNG mapuje Filovu celoživotnú tvorivú cestu.“

Bang?! Bang! 2

30. 4. 2026
– jar 2027

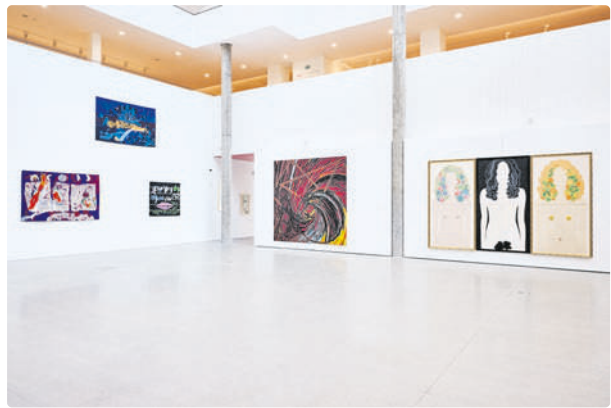
Slovenská umelecká scéna ponúka mimoriadne bohatý a mnohoveštý príbeh, ktorý si vyžiadala novú interpretáciu. Výstava *Bang?! Bang! 2* nadväzuje na vlaňajší projekt s rovnomeným názvom *Bang?! Bang!* a plynulo rozvíja jeho kurátorský koncept. Tentoraz ide o umenie vyrastajúce z uvoľnených 60. rokov, ktoré katalpulovalo slovenskú, respektíve československú výtvarnú scénu medzi svetovú elitu. Stanislav Filko, Alexander Mlynárčik, Marián Čunderlík, Juraj Bartusz, Alojz Klimo či Vladislav Rostok – to je len niekoľko zvučných mien, ktorých diela môže verejnosť po dlhom čase vidieť vo výstavných sálach SNG. Druhá edícia výstavy predstavuje variabilitu umeleckého diania predovšetkým na slovenskej scéne od 60. rokov 20. storočia až po súčasnosť.

Kurátorský dôraz smeruje najmä ku konceptuálnym a geometrickým tendenciám, ktoré významne ovplyvnili podobu slovenského umenia až do dnešných dní. Popri nich výstava reflektuje aj nové figurálne stvárnenie a postsurrealizmus s dôrazom na ľudské bytie. Ide o umelecké prúdy, ktoré vznikli z liberálnej atmosféry 60. rokov a významne prispeli k uznaniu česko-slovenskej výtvarnej scény v zahraničí. Tento presah dodnes potvrdzuje tvorba a diela osobností, akými boli Maria Bartuszová či Stanislav Filko. Dôležitou súčasťou expozície je výrazné zastúpenie ženských autoriek, ktoré poukazuje na významný podiel žien na formovaní slovenského umenia. Ich prítomnosť v dejinách umenia pritom nie je iba súčasným fenoménom, ale nadväzuje na dlhší proces emancipácie umelkyň, ktorý sa začal výraznejšie presadzovať už v období modernizmu.

Projekt zároveň predstavuje aj menej konvenčné umelecké techniky a médiá, ktoré v slovenskom umení zohrávali významnú, no dnes už často prehliadanú úlohu. Patrí medzi ne aj art-protis, dnes takmer zabudnutá technika, ktorá bola mimoriadne rozšírená najmä od konca 50. do 80. rokov 20. storočia. Na výstave ju zastupuje všestranný umelec Vladimír Popovič. Kým prvá edícia projektu venovala pozornosť aj tvorbe sochára Jozefa Jankoviča, druhá prináša pohľad na širší okruh jeho postsurrealistických súčasníkov, Dušana Kráľika a Ivana Štěpána. Výrazné miesto v expozícii patrí aj konceptuálnemu umelcovi Petrovi Rónaiovi, ktorý pre výstavu vytvoril novú autorskú inštaláciu.

Súčasťou výstavy je aj osobitý vizuálny fenomén plagátu, ktorý svojím invenčným grafickým jazykom výrazne prispieval k podobe a atmosfére jednotlivých období. Jeho význam a estetiku si návštevníci môžu uvedomiť napríklad pri dielach Mariána Čunderlíka či vo vizuálnej tvorbe Vladislava Rostoka. *Bang?! Bang! 2* zároveň stavia na princípe kontrastu – do vzájomnej blízkosti uvádza autorov reprezentujúcich rozličné polohy umeleckého spektra. Takto vytvorené prepojenia odhaľujú nielen časové a historické súvislosti, ale aj momenty vzájomného ovplyvňovania a prirodzeného prelínania jednotlivých umeleckých tendencií. ♦

[kurátorom výstavy je Martin Dostál]

Pohľad do výstavy *Bang?! Bang! 2*
Átrium | Sála III.
Sála III.

foto: Martin Deko

Stále expozície

SNG je najväčšia zbierkotvorná inštitúcia na Slovensku a spravuje rozsiahle kolekcie takmer 90 000 umeleckých diel – od historických po súčasné.

Dlhodobé expozície

Sakrálné umenie

– najvýznamnejšie gotické a barokové obrazy a sochy zo zbierky SNG doplnené o ikony a maľby európskeho umenia 16. – 19. storočia

Moderna

– príbeh slovenského výtvarného umenia prvej polovice 20. storočia – obraz národnej identity v umení a prostredníctvom umenia, často cez mýtické koncepty domova

Od zberateľa k mecénovi

– výber zo Zbierky Linea – diela starých majstrov, umenie 19. storočia, slovenská moderna aj súčasné umenie

Európska maľba raného novoveku

– výber zo zbierok európskeho maliarstva 16. – 18. storočia – žáňrové maľby, portréty, zátišia a krajinoľby od talianskych a holandských majstrov

Dizajn v kocke

– dizajn, úžitkové umenie a umelecké remeslo ponúkajú zážitkovú cestu naprieč storočiami každodennosti

Experimentálne expozície

Antimúzeum Júliusa Kollera

– monografická expozícia jedného z našich najznámejších konceptuálnych umelcov

Podivuhodné dejiny umenia s profesorom Škrečkom

– interaktívna projekcia hľadá formou prevedie deti príbehom umenia a ponúka krátko animované videá o významných slovenských a svetových umelcoch

Knižnica Kornela a Nade Földváriovcov

– zbierka vyše 11 000 kníh spisovateľa, kritika a satirika Kornela Földváriho a jeho ženy Nade

Biblioman

– knižná zbierka teoretika a historika umenia Igora Gazdika

Martin Benka

(21. 9. 1888 – 28. 6. 1971)

Na pole, 1934

olej na plátne, SNG, O 676

Obraz *Na pole* z roku 1934 patrí k dielam, v ktorých Martin Benka rozvíja svoj charakteristický spôsob výtvarnej interpretácie slovenskej krajiny a jej obyvateľov. Ústredný motív tvorí skupina ľudí kráčajúcich smerom do horského priestoru. Na prvý pohľad ide o jednoduchý výjav každodenného života. V rozsiahlej horskej krajine však ľudské postavy získavajú nový význam a zdôrazňujú spätosť človeka s prostredím, v ktorom žije.

Pre Benkovu tvorbu je charakteristické, že slovenskú krajinu nevníma iba ako geografický priestor, ale ako nositeľa identity a spoločnosti života. Hory, svahy a údolia uňho existujú v úzkom vzťahu k ľuďom, ktorí ich obývajú a pretvárajú svojou každodennou prácou. Človek a príroda preto nevystupujú ako dve oddelené zložky obrazu, ale ako súčasť jedného kompozičného a významového celku.

Tento princíp je výrazný aj v obraze *Na pole*. Benka buduje krajinu v niekoľkých, nad sebou položených vrstvách. Terén v popredí prechádza do ďalších svahov a horských masívov, čím vzniká výrazná vertikalizácia obrazového priestoru. Namiesto tradične lineárnej perspektívy, ktorá by priestor rozvíjala predovšetkým do hĺbky, Benka vytvára krajinu, ktorá sa pred divákom akoby dvíha a narastá smerom nahor. Priestor tak získava monumentálny charakter a zároveň si zachováva výraznú plošnosť.

Práve napätie medzi priestorovosťou a plošnosťou patrí k podstatným vlastnostiam Benkovho maliarskeho prejavu. Krajinu nerekonštruje v podobe realistického záznamu, ale zjednodušuje jej tvary a sústreďuje sa na ich základnú podobu. Zaoblené svahy, masívne horské útvary a línie terénu vytvárajú jasne členenú kompozíciu. Jednotlivé tvary zároveň pomáhajú budovať priestor a určujú spôsob, akým sa divák v obraze orientuje.

Podobný princíp uplatňuje Benka aj pri zobrazovaní ľudských postáv. Ich charakteristika nie je založená na detailnom zachytení tváre či odevu, ale na výraznej siluete. Postavy sú zjednodušené do pevných, uzavretých tvarov, ktoré v kompozícii pôsobia takmer sochársky. Hoci sú umiestnené v centre obrazu, v porovnaní s rozsiahlymi horskými masívmi pôsobia subtilne. Tento kontrast zároveň ukazuje, ako úzko Benka prepája ľudské postavy s horskou krajinou. Postavy nepôsobia ako samostatný motív vložený do krajiny, ale sú s ňou výtvarne prepojené. Ich cesta za prácou sa tak stáva súčasťou obrazu slovenského vidieka, ktorý Benka vo svojej tvorbe idealizoval.

Takýto spôsob zobrazovania súvisí s Benkovou snahou vytvoriť prostredníctvom

Artroom #1

umenia osobitý obraz Slovenska, tzv. mýtus. Nezaufímala ho iba krajina sama osebe, ale aj ľudia, ktorí v nej žili – roľníci, pastieri, drevorubáci či ďalší obyvatelia. Ich práca a spôsob života sa v jeho obrazoch spájajú s prostredím, ktoré ich formuje. Krajina preto u Benku nie je kulisou, ale priestorom, v ktorom sa odohráva každodenný život. Benkova krajina preto nie je presným topografickým záznamom konkrétneho miesta. Je výsledkom výtvarnej štylizácie, pri ktorej maliar zjednodušuje a usporadúva prírodné formy tak, aby vynikla ich základná podstata.

„Príroda mi bola studnicou, knihou, z ktorej som čerpal poučenie. Ateliér mi bol svätyňou.“

Na pole tak spája dva základné motívy Benkovej tvorby – človeka (väčšinou pri práci) a slovenskú krajinu. Každodenný výjav ľudí smerujúcich za prácou je rovnako dôležitou súčasťou kompozície ako samotná príroda okolo nich. Benka prostredníctvom zjednodušených foriem, výrazných siliet a premyslene budovaného obrazového priestoru vytvára idealizovanú predstavu slovenskej krajiny a života, ktorý je s ňou spätý.

Dielo Martina Benku *Na pole* je vystavené v stálej expozícii Moderna na 2. poschodí v sále VII.

dielo sezóny

Martin Benka

(21. 9. 1888 Kostolište – 28. 6. 1971 Malacký)

Slovenský maliar a grafik, jedna zo zakladateľských osobností moderného slovenského výtvarného umenia. V rokoch 1903 – 1906 sa v Hodoníne vyučil za maliara-natierača, neskôr pokračoval v umeleckom vzdelávaní a študoval u krajinára Aloisa Kalvodu. Významný vplyv na jeho tvorbu mali cestu na Slovensko, kam pravidelne prichádzal najmä od roku 1913. Slovenská krajina a človek, ktorý v nej žije a pracuje, sa postupne stali ústrednou témou jeho tvorby. Do roku 1939 žil najmä v Prahe, potom sa usadil v Martine, kde mal ateliér. V roku 1958 mu bol udelený titul národný umelec. Zomrel v Malackách, ale pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine. ♦

Filip Vrabel

Martin Benka, *Na pole*, 1934, olej na plátne, SNG, O 676, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

Viac o diele a autorovi nájdete v aplikácii *Atlas SNG*, priamo v expozícii alebo na portáli *webumenia.sk*.

SNG patrí všetkým a otvárame ju svetu

Slovenská národná galéria má dvojicu lídov s jasne rozdelenými úlohami a so spoločnou víziou. Generálny riaditeľ Juraj KRÁLIK a umelecký riaditeľ Patrik STEINHAUSER hovoria o nových výstavách, otvorenosti galérie pre všetkých bez rozdielu aj o tom, prečo chcú na kritiku odpovedať predovšetkým kvalitnou prácou.

V rukách držíme prvé číslo nového štvrťročníka SNG. Prečo sa galéria rozhodla vydávať vlastné noviny?

Juraj Králik (JK): Nad novinami sme premýšľali už dlhšie a som rád, že sa táto myšlienka konečne stala skutočnosťou. Ich prostredníctvom chceme pravidelne informovať o dianí v SNG, predstavovať nové výstavy, sprievodné programy, ale aj približovať našich ľudí a ich prácu, ktorú návštevník bežne nevidí.

Patrik Steinhäuser (PS): Galéria je živý organizmus. Za každou výstavou stojí tím ľudí – kurátori, reštaurátori, produkcia, digitalizačné oddelenie, marketing, galerijní pedagógovia a množstvo ďalších profesií. Aj ich príbehy a pohľad do zákulisia chceme prostredníctvom novín prinášať verejnosti.

Patrik, do SNG ste nastúpili len nedávno. Čo vás príchod pre galériu znamená a prečo galéria potrebuje umeleckého riaditeľa?

(JK) Otázka smeruje na Patrika, ale dovoľte, aby som najskôr veľmi stručne odpovedal ja. Patrikov príchod je významným posilnením vedenia. Ako generálny riaditeľ zodpovedám za strategické smerovanie, prevádzkové fungovanie a rozvoj inštitúcie. To zahŕňa množstvo každodennej manažérskej, organizačnej a administratívnej práce, bez ktorej by galéria nemohla fungovať. Patrik prináša jasnú umeleckú víziu, skúsenosti z medzinárodného prostredia a sieť zahraničných kontaktov, ktoré chceme využiť v prospech SNG, ale aj celého slovenského výtvarného umenia.

(PS) Áno, naše kompetencie sú rozdelené, ale cieľ máme spoločný. Mojou úlohou je rozvíjať dramaturgiu, výstavné a odborné projekty a zahraničné partnerstvá. SNG by mala systematicky budovať vzťahy s významnými galériami, múzeami, kurátormi a ďalšími odborníkmi v zahraničí. Chceme,

aby tieto kontakty viedli ku konkrétnym výstavám, odborným výmenám a novým príležitostiam pre SNG aj pre slovenských umelcov.

Čo ste pripravili pre návštevníkov do konca roka 2026?

(PS) V krátkom časovom slede počas októbra otvoríme výstavy dvoch výrazných umeleckých osobností: Tomasa Rajlicha, medzinárodne uznávaného česko-holandského predstaviteľa európskeho minimalizmu, a Rudolfa Filu, jednej z najvýznamnejších postáv slovenského výtvarného umenia. Pripravujeme aj jedno prekvapenie zo zahraničia, ktoré zatiaľ nebudeme prezrádzať.

(JK) Koncom októbra končí výstava Adama Szentpéteryho NETWORK. Veľmi ma teší, že sa nám podarilo usporiadať vôbec prvú Adamovu výstavu v SNG, kam bezpochyby patrí, a že sme mohli predstaviť diela najvýznamnejšieho predstaviteľa geometrickej abstrakcie na Slovensku. Kto výstavu ešte nevidel, toho srdečne pozývam – do 25. októbra má poslednú príležitosť navštíviť ju. K výstave sme pripravili aj reprezentatívny katalóg.

(PS) Galéria pokračuje tiež v nastavených sprievodných programoch pre verejnosť a pre školy, s ktorými som sa oboznámil po mojom nástupe a musím povedať, že je z čoho vyberať – sobotné tvorivé ateliéry, jesenný kurz keramiky pre dospelých, novinkou je nedeľný program pre rodiny *Rodinný klub SNG* či nový cyklus odborných prednášok, ktoré budú prepájať históriu s výtvarným umením.

(JK) Nesmieme zabudnúť ani na Koncertný cyklus SNG, ktorý sme spustili na jar. Ten prepája výtvarné umenie s klasickou hudbou a ponúka návštevníkom možnosť zažiť galériu iným spôsobom – počas jednej návštevy sa stretnúť s vizuálnym umením a zároveň si v jej jedinečnom priestore

vychutnať hudbu. Chceme, aby SNG spájala rôzne druhy umenia, umelcov, zážitky, hlboké emócie a sprostredkovala ich ľuďom.

V septembri ste usporiadali v galérii vôbec po prvý raz Deň otvorených dverí a odvtedy komunikujete posolstvo SNG PRE VŠETKÝCH. Čo pre vás znamená?

(JK) SNG je tu už 78 rokov a po celé desaťročia bola prirodzeným miestom, kam ľudia prichádzali za umením, poznáním a zážitkom – bez ohľadu na politiku či názorové rozdiely. Posolstvo SNG PRE VŠETKÝCH preto nevnímame ako niečo nové, ale ako pomenovanie toho, čím národná galéria vždy bola a čím má zostať: otvorenou kultúrnou inštitúciou pre celú verejnosť.

(PS) Do galérie sa chodí predovšetkým za umením. Nieкто je jeho znalcom, iný sa s ním ešte len zoznamuje; niekoho osloví jeden typ tvorby, ďalšieho celkom iný. Práve táto rôznorodosť je prirodzená, vítaná a tak ju aj my vnímame. Našou úlohou je prinášať kvalitné výstavy a programy, vďaka ktorým si každý môže v SNG nájsť niečo pre seba.

(JK) Najlepší spôsob, ako spoznať SNG, je jednoducho prísť. Nenechať si hovoriť, čo si o galérii máme myslieť ani či ju máme, alebo nemáme navštíviť. Príďte si pozrieť naše výstavy, zažite niektorý z programov, strávte u nás čas s rodinou, priateľmi alebo pokojne sami a vytvorte si vlastný názor. SNG tu bola, je a bude. A vždy bude patriť všetkým.

Ako reagujete na útoky, ktorým vedenie SNG čelí?

(JK) Od môjho nástupu v apríli 2025 sme sa spoločne s mojimi spolupracovníkmi rozhodli, že našou odpoveďou na útoky nebudú protiútoky ani konflikty, ale práca. Za necelých deväť mesiacov 2025 sme pripravili šesť nových výstavných projektov, obnovili činnosť galerijnej pedagogiky a pripravili

nové programy pre školy a verejnosť. Rozšírili sme zbierkový fond, odborne ošetrili viac ako 2 100 diel a pokračovali vo vedeckovýskumnej, knižničnej aj digitalizačnej činnosti. V rovnako intenzívnom pracovnom nasadení pokračujeme aj tento rok. Rád by som spomenul aj významný posun pri obnove dvoch národných kultúrnych pamiatok v správe SNG. V júni sme po mnohých rokoch odkladania začali komplexnú rekonštrukciu Galérie Ludovíta Fullu v Ružomberku, financovanú z Programu Slovensko prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Ministerstva kultúry SR. Zároveň sme výrazne pokročili v príprave obnovy Zvolenského zámku a rozbehli verejné obstarávanie. Sú to dôležité kroky k zachovaniu oboch významných pamiatok a predovšetkým k ich plnohodnotnému sprístupneniu verejnosti. A úprimne, pri tomto množstve práce nám na reagovanie na útoky ani nezostával čas.

(PS) Môj pohľad je taký, že vecná kritika je legitímna a treba ju počúvať. Ako človek, ktorý situáciu istý čas sledoval zvonka, som však vnímal aj množstvo nepravdivých tvrdení, osobných útokov a výziev na bojkot galérie. To už podľa mňa nebola konštruktívna kritika a v konečnom dôsledku to poškodilo nielen SNG, ale celé kultúrne prostredie. My chceme byť posudzovaní predovšetkým podľa kvality našich rozhodnutí, výstav a výsledkov. Menej konfliktov, viac práce – v tom sa s Jurajom úplne zhodujeme.

Prezradíte nám niečo z vašich plánov na rok 2027?

(JK) Chceme ďalej rozvíjať SNG ako profesionálnu, hrdú a otvorenú inštitúciu, ktorá kvalitne spravuje svoje zbierky, prináša silný program a je živým miestom pre verejnosť – pre rodiny, školy, mladých ľudí, znalcov umenia aj tých, ktorí sa s umením prídu len zoznamovať.

(PS) Mojou ambíciou je otvárať dvere oboma smermi: prinášať na Slovensko kvalitné medzinárodné umenie a galérii aj slovenským umelcom vytvárať nové príležitosti v zahraničí. Nejde mi o jednu efektívnu výstavu, ale o dlhodobé vzťahy, spoločné projekty a partnerstvá, ktoré pretrvávajú.

(JK) Každý z nás prináša inú skúsenosť a zodpovedá za inú oblasť. Zároveň máme spoločnú víziu, dopĺňame sa a dôverujeme si. Presne vieme, čo chceme dosiahnuť a kam chceme SNG posunúť. ♦

„Najlepší spôsob, ako spoznať SNG, je jednoducho prísť.“

Ľuba Belohradská (*1936)

Výtvarná teoretička, kurátorka, emeritná vysokoškolská pedagogička
a jedna z výrazných osobností slovenskej kunsthistórie. Nositeľka Ceny Martina Benku,
Ceny Mariana Várossa a Ceny Ministerky kultúry za propagáciu slovenského sochárskeho umenia.

Pri príležitosti 90. výročia narodenia si pripomíname Ľubu Belohradskú, osobnosť, ktorá svojou odbornou, pedagogickou a kurátorskou činnosťou výrazne formovala slovenské dejiny umenia druhej polovice 20. a začiatku 21. storočia. Viac ako šesťdesiat rokov sa podieľa na poznávaní, interpretácii a prezentácii slovenského výtvarného umenia. Vychovala niekoľko generácií výtvarných pedagógov a výtvarných umelcov. Odborné pôsobenie jubilantky je úzko späté predovšetkým so slovenským sochárstvom a medailérstvom 20. storočia. Venovala sa tvorbe Fraňa Štefunku, Jána Koniarka, Jozefa Kostku či Erny

leckých medailí pripravila pre Paríž, Peking, Novosibirsk, Níredházu (Nyíregyáza) a pre Uherské Hradištie. Do celoštátneho Klubu konkrétnistov vstúpili spolu s manželom sochárom Štefanom Belohradským na prelome rokov 1967/68 ako zakladajúci členovia slovenskej sekcie. Klub združoval umelcov a teoretikov abstraktnej geometrickej orientácie na báze širokej medzinárodnej spolupráce. Jej práca významne presahuje rámec jednotlivých výstav či odborných textov. Belohradská patrí ku generácii kunsthistoričiek a kunsthistorikov, ktorí pomáhali vytvárať odborný rámec, v ktorom sa slovenské umenie začalo systematicky

la Ľuba Belohradská Cenu Martina Benku, Cenu Mariana Várossa a Cenu Ministerky kultúry za propagáciu slovenského sochárskeho umenia. Teoretické dielo i pôsobenie jubilantky predstavujú významnú súčasť slovenskej umeleckohistorickej tradície a jej odborný hlas zostáva dôležitým príspevkom k poznaniu slovenského sochárstva, medailérstva a tvorby žien v umení. ♦

Masarovičovej. Osobitné miesto v jej práci patrilo umelkyniam – sochárkam. Ich tvorbu začala systematicky reflektovať už v 60. rokoch, v období, keď jej postavenie v slovenskom umeleckohistorickom diskurze ešte zďaleka nebolo samozrejmosťou. Bola protagonistkou voľných, neideologicky pôsobiach sochárskych diel vo verejnom priestore. Spoluzakladala výstavy *Socha piešťanských parkov*, od roku 1967 bola kurátorkou prvých dvoch projektov. Aj vďaka jej dlhodobému záujmu sa tvorba viacerých významných slovenských umelkýň stala predmetom odbornej pozornosti a širšej verejnej reflexie.

Po štúdiu dejín umenia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave pôsobila v Umenovednom ústave SAV. Neskôr prednášala na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove, na Pedagogickej fakulte UK v Trnave a Bratislave a v rokoch 1990 – 2008 na Katedre teórie a dejín umenia Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave. Popri pedagogickej práci sa venovala kurátorskej činnosti, odbornej publicistike a príprave výstavných projektov. V rámci katedry organizovala odborné konferencie, kolokviá aj jubilejné oslavy významných teoretikov. Vo výstavných projektoch spolupracovala s ôsmimi regionálnymi galériami, jednorazovo aj so SNG a s pražskou NG. Výstavy slovenských ume-

interpretovať v širších historických a kultúrnych súvislostiach. Politické postihy normalizátorských 70. a 80. rokov znemožnili aktivity Klubu konkrétnistov. V spolupráci s Evou Trojanovou uverejnili nepriznanú umeleckú tvorbu v rozsiahlej publikácii *Hranice geometrie* (2010). Dôležitou súčasťou jej odkazu preto je nielen množstvo odborných výstupov, ale aj schopnosť sprostredkovať umenie ďalším generáciám a formovať spôsob, akým o ňom premýšľame.

V druhej dekáde 21. storočia naďalej pokračovala v publikačnej činnosti o sochároch: Juraj Rusnák, Štefan Belohradský Sochár – konštruktér, Imrich Vanek (text pripravený na vydanie). V roku 2010 pripravila úvodnú štúdiu k publikácii *Kremnické sympóziá medailí 1983 – 2009* a podieľala sa aj na prezentácii slovenského medailérstva na medzinárodných podujatiach FIDEM. V roku 2022 bola spolu s Ľubicou Hustou a Katarínou Kissoczy kurátorkou výstavy *Erna monumentálna. Erna Masarovičová a jej sochárska tvorba* v Galérii mesta Bratislava (GMB). Unikátne tvorivé zoskupenie žien na prelome 50. a 60. rokov zdokumentovala výstavou v GMB a publikáciou *Skupina 4*. Jej záujem o sochárstvo a medailérstvo pokračuje aj v neskoršom období publikačnej a kurátorskej činnosti.

Za svoju celoživotnú odbornú prácu získava

„Bola protagonistkou voľných, neideologicky pôsobiach sochárskych diel vo verejnom priestore.“

Fotografia z diskusie k výstave Jozef Sušienka. Lekcia krajiny
(V. Kleinová, J. Sušienka a Ľ. Belohradská)

zdroj: Archív Ľ. Belohradská

„Za každou výstavou sa skrýva množstvo krokov – od prvotného návrhu a koncepcie cez vedecký výskum až po produkciu a samotné umiestnenie diel vo výstavných priestoroch.“

„Výstava je výsledkom spolupráce mnohých profesií – od reštaurátorov cez pracovníkov digitalizačného oddelenia až po produkčný tím, výstavných technikov a depozitárnikov.“

zo zákulisia SNG

Predstavujeme vám rubriku Zo zákulisia SNG, kde spoločne nazrieme na miesta, ktoré návštevníkom zvyčajne zostávajú skryté, predstavíme vám prácu ľudí, bez ktorých by Slovenská národná galéria nemohla fungovať, a priblížime vám aj množstvo zaujímavostí, o ktorých ste (pravdepodobne) doteraz nevedeli.

Keď ako návštevníci prichádzate do galérie, vidíte už výsledok dlhej a komplexnej práce mnohých odborníkov. Za každou výstavou sa skrýva množstvo krokov – od prvotného návrhu a koncepcie výstavy cez vedecký výskum a prípravu sprievodných materiálov až po produkciu a samotné umiestnenie diel vo výstavných priestoroch.

Práca v galérii sa však nekončí otvorením výstavy. Na výstavy nadväzujú vzdelávacie programy, publikácie, komentované prehliadky a ďalšie aktivity, ktoré návštevníkom pomáhajú lepšie porozumieť vystaveným dielam a ich súvislostiam. Celý proces prípravy výstavy trvá niekoľko mesiacov, dokonca až rokov a podieľa sa na ňom množstvo odborníkov z viacerých oblastí. Výstava je výsledkom rozsiahlej spolupráce mnohých profesií – od kurátorov, ďalej reštaurátorov, ktorí zabezpečujú ochranu a obnovu umeleckých diel, cez pracovníkov digitalizačného oddelenia, ktorí ich dokumentujú a prístupujú v digitálnej podobe, až po produkčný tím, výstavných technikov a depozitárnikov, ktorí sa starajú o bezpečný presun, evidenciu a dlhodobé uchovávanie zbierkových predmetov. Ich práca tvorí nevyhnutné zázemie galérie a zabezpečuje, aby boli umelecké diela odborne spracované, chránené a pripravené na prezentáciu pre verejnosť.

Výsledky práce digitalizačného oddelenia môžete neskôr využívať aj vy – napríklad na Webe umenia (www.webumenia.sk), kde sú sprístupnené zdigitalizované diela, alebo v aplikácii Atlas SNG (www.atlassng.sk), ktorý vám počas návštevy galérie umožní dozvedieť sa viac o konkrétnych dielach. Slovenská národná galéria zároveň poskytuje verejnosti aj ďalšie služby, s ktorými sa budete stretávať v rámci tejto rubriky. Patrí medzi ne napríklad činnosť knižnice a archívu, kde môžu bádatelia, študenti aj široká verejnosť objavovať dokumenty, materiály a ďalšie zdroje z oblasti výtvarného umenia, architektúry a kultúry.

V jednotlivých častiach rubriky Zo zákulisia SNG vás postupne pozveme na návštevu týchto pracovísk a ukážeme vám, čo všetko sa ukrýva za každodenným fungovaním galérie. V prvej časti rubriky nazrieme do špecializovaného archívu SNG.

(AVU) Archív výtvarného umenia SNG

Keď sa povie archív, väčšina z nás si predstaví dokumenty uložené v škatuliach, prach a regály plné starých papierov. V špecializovanom archíve Slovenskej národnej galérie (AVU SNG) sa však ukrýva oveľa viac. Sú tu materiály, ktoré dokážu priblížiť život a tvorbu umelcov, a niekedy dokonca priniesť nové informácie, ktoré by sme inde hľadali len ťažko.

Archívne dokumenty pritom nie sú určené iba na uchovávanie. Stávajú sa pracovným materiálom pre kurátorov, historikov umenia, odborných pracovníkov, študentov a ďalších bádateľov. Pri príprave výstavy alebo odbornej publikácie môžu pomôcť overiť dátum, objasniť okolnosti vzniku diela, sledovať vzťahy medzi umelcami aj získať informácie o ich živote. Práve vďaka archívnym dokumentom možno jednotlivé udalosti zaradiť do širšieho historického kontextu.

Jedným zo základných pojmov, s ktorými sa pri práci v archíve stretávame, je archívny fond. Ide o súbor dokumentov, ktoré vznikli v súvislosti s činnosťou určitej osoby alebo inštitúcie. Pri osobných fondoch umelcov preto nejde len o dokumenty týkajúce sa ich profesionálneho života. Nachádzajú sa v nich aj materiály, ktoré nám umožňujú nahliadnuť do ich každodennosti a súkromného života.

Takýto fond môže obsahovať korešpondenciu, rukopisy, poznámky, pracovné materiály, osobné doklady, katalógy či fotografie. Niekedy však v osobnom fonde nájdeme aj materiály výtvarného charakteru – napríklad rôzne grafiky, linorezy alebo iné práce. Príkladom je osobný fond Mikuláša Galandu, ktorý sa nachádza v archíve SNG. (Obr. 1)

Osobitne zaujímavým materiálom v tomto fonde sú *Súkromné listy Fullu a Galandu*. Nejde totiž o súkromnú korešpondenciu Fullu a Galandu. Publikácia sa venuje ich spoločnému projektu s názvom *Súkromné listy Fullu a Galandu* – krátkemu umeleckému časopisu/periodiku, ktoré vydávali v rokoch 1930 – 1932. Umelci prostredníctvom listov formulovali svoje názory na moderné umenie a otvorene sa vymedzovali voči dobovým umeleckým zaužívaným pravidlám slovenského výtvarného prostredia. Archív SNG zároveň uchováva aj ich súkromnú korešpondenciu, ktorá ponúka pohľad na ich vzťah a život mimo umelec-

kej tvorby. V listoch si navzájom sprostredkovali správy o osobných udalostiach, svadbách, rodinnom živote či o zahraničných pobytoch. (Obr. 3)

Medzi cenné obrazové dokumenty patrí aj spoločná fotografia Mikuláša Galandu a Ľudovíta Fullu v ateliéri, ktorá umožňuje nahliadnuť do priestoru, kde obaja umelci pracovali a tvorili. (horné foto)

Aby sa v obrovskom množstve materiálu dalo orientovať, archivári každý fond odborne spracúvajú. Dokumenty sa usporadúvajú podľa stanovených pravidiel a údaje o nich sa evidujú. Jedným z nástrojov je inventár, teda pomôcka, ktorá poskytuje prehľad o obsahu a štruktúre spracovaného archívneho fondu a uľahčuje vyhľadávanie konkrétnych dokumentov.

Význam archívu nespočíva len v uchovávaní dokumentov, ale aj v tom, čo všetko z nich možno postupne odhaliť. Informácia ukrytá v jednom liste nemusí byť sama osebe zásadná. Ak ju však spojíme s fotografiou, denníkom, ďalšou korešpondenciou či výtvarným materiálom, môže priniesť nový pohľad na konkrétnu udalosť alebo autora. Archívne pramene tak historikom a kunst-historikom pomáhajú nielen vyhľadávať a overovať fakty, ale aj lepšie porozumieť ich súvislostiam a príbehom, ktoré sa za nimi ukrývajú. •

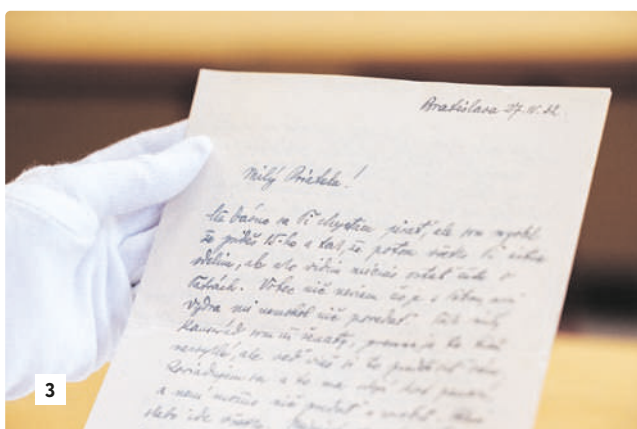
Denisa Hanulja

horné foto: Mikuláš Galanda a Ľudovít Fulla v bratislavskom ateliéri, AVU SNG, zdroj: Oddelenie digitálnych technológií

1 Mikuláš Galanda, Kľačiaci, suchá ihla, linorez na papieri, Archív výtvarného umenia (AVU) SNG, foto: Juraj Starovecký

2 vľavo hore: portrét Ľudovíta Fullu z obdobia štúdia na gymnáziu; vpravo hore: portrét Mikuláša Galandu z maturitného ročníka; vľavo dole: Súkromné listy Fullu a Galandu 3-4 a 2; vpravo dole Mikuláš Galanda a Ľudovít Fulla v bratislavskom ateliéri, AVU SNG, foto: Juraj Starovecký

3 List Mikuláša Galandu o svojom rodinnom živote, výstavách Umeleckej besedy a o knihe Janka Alexyho o výtvarníkoch, AVU SNG, foto: Juraj Starovecký

Gallery café

miesto, kde galerijný zážitok pokračuje

Návšteva galérie sa nemusí končiť poslednou expozíciou. Gallery café ponúka priestor, kde môžete na chvíľu spomaliť, stretnúť sa s priateľmi alebo si v pokoji premyslieť dojmy z výstavy.

Či už si vyberiete šálku dobrej kávy, našu domácu limonádu, sezónny špeciál alebo drobné občerstvenie, kaviareň je prirodzeným pokračovaním návštevy Slovenskej národnej galérie. Je otvorená nielen pre návštevníkov galérie, ale pre každého, kto si chce oddýchnuť v centre mesta.

Rewardly

Káva chutí lepšie s odmenou.

Pridajte si do svojho telefónu digitálnu vernostnú kartu Gallery café a zbierajte odmeny za každú šálku kávy.

1 káva = 1 pečiatka
Nazbierajte päť pečiatok a šiestu kávu máte zdarma.

S každou novou pečiatkou sa vám zároveň odhalí vybrané dielo zo zbierok SNG.

Vernostnú kartu si jednoducho uložíte do Apple Wallet alebo Google Wallet, takže ju budete mať vždy poruke.

Zastavte sa pred návštevou výstavy, počas nej alebo po nej. Niekedy stačí posediť si pri dobrej káve a nechať umelecký zážitok ešte chvíľu doznievať.

Artroom #1

Gallery shop

Náš Gallery shop ponúka sortiment originálnych predmetov inšpirovaných umeleckými dielami, dizajnových drobností a kníh. Okrem publikácií vydaných Slovenskou národnou galériou tu nájdete aj tituly popredných slovenských vydavateľstiev SLOVART a IKAR. Ponuka zahŕňa knihy o umení a významných umelcoch, obrazové publikácie, detské knihy i tituly s ilustráciami slovenských výtvarníkov.

NOVINKY
DO PONUKY PRÁVE
PRIBUDLI

Katalóg k výstave **Galanda a galandovci**, ktorá v SNG predstavila tvorbu Mikuláša Galandu, jednej z kľúčových osobností slovenského moderného umenia, ako aj skupinu umelcov, ktorí nadviazali na jeho výtvarný odkaz.

Katalóg k výstave **Ženský zákon**, ktorá na tradičných motívoch ukazuje rodové vnímanie a rehabilituje skúsenosť starších žien z vidieka v kontexte súčasného feminizmu.

Sprievodca k výstave **Mňáč 500*** – **Obraz osmanskej prítomnosti**, ktorá vznikla pri príležitosti výročia 500 rokov od bitky pri Moháči a ktorá približuje jej význam v dejinách Uhorska a dnešného Slovenska.

Katalóg k výstave **Adam Szentpétery: NETWORK**, prinášajúci komplexný pohľad na autorovu tvorbu a aktuálny výstavný projekt.

Túžite mať umenie doma?

Vybrané diela zo zbierok SNG sú dostupné vo forme kvalitných reprodukcí, ktoré si môžete jednoducho objednať online. V ponuke nájdete ikonické diela slovenského výtvarného umenia v rôznych formátoch.

Objednávky na www.webumenia.sk

Gallery café / Gallery shop

Oltár, ktorý Madonu ukrýval

Neznáma dielňa: **Tabernákulový oltár z Vojnian. Spiš, tretia štvrtina 13. storočia. Drevo, rezba, polychrómia. SNG, P 131 – P 134**

Bohuslava Širokayová

Pohľad na tabernákulový oltár z Vojnian odhaľuje výnimočné dielo staré viac ako 750 rokov. Zachovalo si neobyčajne čitateľnú konštrukciu aj pôsobivú farebnosť. Vzniklo ešte pred monumentálnymi krídlými oltármi, ktoré si dnes najčastejšie spájame s gotickým umením. Dendrochronologický rozbor ukázal, že strom, z ktorého dreva bol vyhotovený reliéf sv. Petra, zoťali v roku 1232. Oltár vznikol následne, presný časový odstup však nepoznáme. Jeho stred tvorila skriňa s baldachýnom, ku ktorej boli pripojené dva páry pohyblivých krídel. Na vonkajších stranách sú zobrazení apoštol Peter a Pavol, na vnútorných dve bližšie neurčené svätice. Po zatvorení krídla ukryli sochu tróniacej Madony. Tá sa nezachovala, no jej niekdajšiu prítomnosť prezrádzajú stopy na zadnej stene skrine: svätožiara, farebná stopa a otvory po upevnení sochy. Oltár tak Madonu nielen ukazoval, ale ju aj chránil a dočasne skrýval pred zrakmi. Až po otvorení krídel sa objavila

uprostred zostavy svätcov. Dielo poznáme z Kostíla sv. Kataríny Alexandrijskej vo Vojňanoch, nevieme však, či bolo vytvorené práve pre tento chrám ani pri akých príležitostiach sa otváralo. Práve jeho neúplnosť odhaľuje spôsob, akým stredoveké umenie pracovalo s očakávaním, zakrytím a slávnostným sprítomnením posvätného obrazu. (Obr. 1)

dielo pod lupou

2

Zoom in

Svätý Peter (Obr. 2)

Kľúč a kniha umožňujú spoľahlivo identifikovať apoštola Petra. Rovnako ako ostatní svätci je zobrazený prísne frontálne a stojí pod maľovaným architektonickým oblúkom. Reliéf je vyrezaný z lipového dreva a dodnes sa na ňom zachovali časti pôvodnej polychrómie, teda farebnej vrstvy.

Artroom #1

„Dendrochronologický rozbor ukázal, že strom, z ktorého dreva bol vyhotovený reliéf sv. Petra, zoťali v roku 1232.“

3

Maľovaná architektúra (Obr. 3)

Trojaločné oblúky, úzke okná, trojlísty a štvorlísty vytvárajú nad postavami sakrálnu architektúru v zmenšenej podobe. Nie sú iba ornamentom: oddeľujú svätcov od okolitého priestoru, zoraďujú ich podľa významu a premieňajú krídla na symbolické priečelie.

Nepřítomná Madona (Obr. 4)

Ústredná socha sa stratila, oltár však uchoval jej stopu. Na zadnej stene skrine zostala veľká svätožiara, obrys plochy bez polychrómie i otvory po upevnení.

Sedes sapientiae

V expozícii *Sakrálné umenie* približuje pôvodnú podobu ústrednej časti oltára juhonemecká *Tróniaca Madona* ako *Sedes sapientiae* (P 2699). Nie je jeho pôvodnou súčasťou, ale predstavuje typ sochy, ktorá mohla stáť pod baldachýnom. Latinské označenie *Sedes sapientiae* znamená „Trón múdrosti“: Panna Mária je chápaná ako trón, na ktorom sedí Kristus – vtelená Božia múdrosť.

dielo pod lupou

4

Viac o diele:

Čo je tabernákulový oltár?

Tabernákulový alebo baldachýnový oltár je oltárna skriňa určená pre sochu Madony alebo iného svätca. Pohyblivé krídla chránili ústredný obraz a umožňovali ho zakryť či slávnostne odhaliť. Vojniansky oltár je výnimočný štyrmi samostatnými postavami na krídlach; väčšina zachovaných príkladov z 13. storočia zobrazuje skôr výjav zo života Panny Márie alebo svätcov. Konštrukcia je z ihličnatého dreva, reliéfy z lipy. Pôvodne striebrené pozadie pokrývala žltkastá lazúra, ktorá mu dávala zlatistý vzhľad. Rozdiely medzi skriňou, krídlami a reliéfmi však ponechávajú otvorenú otázku, či všetky časti oltára vznikli súčasne.

1 Tabernákulový oltár z Vojnian, Spiš, tretia štvrtina 13. storočia. Drevo, rezba, polychrómia. SNG, P 131 – P 134, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

2 – 3 Tabernákulový oltár z Vojnian (detail)

4 Neznámy juhonemecký sochár, *Tróniaca madona*, druhá polovica 13. storočia. Drevo, rezba, polychrómia. SNG, P 2699, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

Zvolenský zámok

vysunuté pracoviská

MOHÁČ 500^{SK}

Obraz osmanskej prítomnosti

22. 5. 2026 – 17. 1. 2027

Na sezónu 2026/2027 sme vo výstavných priestoroch SNG Zvolenský zámok pripravili výstavný projekt o uhorsko-osmanských vzťahoch v 16. – 17. storočí na pozadí 500. výročia bitky pri Moháči. Ide o rozsahom menšiu verziu výstavy *PLODY SVÁRU. Obraz osmanskej prítomnosti*, ktorá sa na prelome rokov 2024/2025 konala v priestoroch SNG v Bratislave. Výstava predstavuje obdobie osmanskej expanzie v Uhorsku, ale aj vzájomné vplyvy a presahy osmanskej kultúry do stredoeurópskeho umenia.

Výpožičky zo zahraničia v takom krátkom slede neprichádzali do úvahy, a tak sa zrodil trochu zmenšený „slovenský variant“ výstavy. Slovenský preto, že všetky vystavené diela pochádzajú zo slovenských zbierok, či už od zbierkotvorných, alebo cirkevných inštitúcií. Spolu so zbierkami SNG ich je 33. Skratka SK v názve výstavy odkazuje aj na perspektívu, z akej sa na bitku pri Moháči a následné udalosti nazerá. Geografickým východiskom je územie dnešného Slovenska, včlenené do širšieho kontextu historického (Horného) Uhorska a Habsburskej ríše.

Prezentované kresby, grafiky, obrazy, umelecké remeslo vrátane pamätných medailí, keramika a textil, uchované v bývalých šľachtických zbierkach a tiež ako súčasť chrámových pokladov, najmä evanjelickej cirkvi, dopĺňajú pamätové fondy, ako sú archívne pramene, dobové tlače, militárie a dokumenty reflektujúce fortifikačnú a pevnostnú architektúru, vtedajšiu stratégiu a taktiku bojov i modernizáciu obrany na hraničnom pomedzí Habsburskej a Osmanskej ríše (pevnosti Nové Zámky, Komárno, Leopoldov). Širší kultúrno-historický charakter výstavy zodpovedá jej tematickému, materiálovému i časovému rozpätiu, ktoré pokrýva takmer celé dve storočia. Dejová línia výstavy sa začína nešťastnou bitkou pri Moháči a pokračuje expanziou Osmanskej ríše do Uhorska, ktorá sa zastavila až pri Dunaji. Táto expanzia rozvrátila celú krajinu a svojimi dlhodobými dôsledkami zmenila politickú mapu strednej Európy. Dejová línia výstavy tematizuje moc a silu víťazov i slabosť porazených, približuje vytváranie obrazu osmanského sveta, jeho poznávanie a šírenie strachu z neho a poukazuje na rozvoj obrazového spravodajstva referujúceho o vojnových udalostiach prostredníctvom tlačенých médií (letáky, drobné tlače, rozsiahlejšie kroniky). Dôležitou kapitolou výstavno-edukačného projektu je aj historická a rodová pamäť a jej reflexia

vo výtvarnom umení. Popri osudoch osobností z oboch protistojacich strán – panovníkov, bojovníkov či diplomatov – tak výstava pomocou množstva exponátov rôzneho druhu a proveniencie rozpráva zaujímavý, no zároveň dramatický príbeh tragického konfliktu a jeho dôsledkov.

Strata väčšiny územia niekdajšieho obrovského kráľovstva, ktorého zvyšky sa dostali pod vládu Habsburgovcov, priniesla pre nás aspoň jedno pozitívum – zvýznamnenie Horného Uhorska, teda územia dnešného Slovenska. Trnava sa stala sídlom Ostrihomského arcibiskupa a prímasa krajiny, Košice sídlom jedného z hlavných kaptánátov a Prešporok, dnešná Bratislava, novým, hoci dočasným hlavným mestom, a tým aj mestom snemovým a korunovačným.

Uhorskí panovníci z rodu Habsburgovcov si však rýchlo uvedomili, že čeliť tlaku mocnej Osmanskej ríše ani ubrániť Uhorsko silou nedokážu. Preto sa od roku 1529 až do záveru 17. storočia uskutočnilo mnoho diplomatických misií, pri ktorých sa vyslanci panovníka snažili v Konštantínopole vyrokovať mier alebo jeho predĺženie. Po cestách diplomatických misií, ktoré z Viedne viedli po Dunaji až do Belehradu a ďalej po súši až do Konštantínopolu, putovali do Európy obchodníci so žiadaným osmanským tovarom, čím sa otvárali netušené možnosti kultúrneho transferu. Predovšetkým osmanský textil a keramika patrili k najžiadanejším artiklom. Popri priamych importoch výrazne ovplyvnili aj domácu výrobu, pričom najmä ich ornamentika mala dosah až na podobu našej ľudovej výšivky.

Výstava tak rozpráva bohatý a viacrozmerný príbeh tejto konfrontácie, ale aj obchodnej koexistencie a kultúrnej výmeny. Rozprestiera sa v ôsmich sálach prvého poschodia Zvolenského zámku a rozsahom je približne o tretinu menšia

v porovnaní s bratislavskou. Kým na výstave *Plody sváru* bolo prezentovaných vyše 300 diel, na výstave *Moháč 500^{SK}* ich nájdeme 206, z toho až 90 nových. Nejde teda o čistú reinštaláciu toho, čo bolo možné vypožičať, ale o výstavu, ktorá je takmer z polovice postavená na novom materiáli, ktorý sa pri prvej výstave neuplatnil. Obohatením výstavy je aj časť zameraná viac regionálne na bezprostredný dotyk viacerých bývalých žúp s územím Osmanskej ríše, ktorej vojská ohrozovali nielen pohraničnú líniu, ale napríklad aj banské mestá. Táto téma je spracovaná prostredníctvom viacerých archíválií domácej, ale aj osmanskej proveniencie vrátane výhravných listov, korešpondencie či iných dokumentov.

Prezentáciu rozprávania prostredníctvom exponátov dopĺňajú aj divácky atraktívne digitálne výstupy – predovšetkým videoanimácia o prenikaní Osmanov do strednej Európy od 14. storočia a o diplomatických misiách, ktoré v opačnom smere putovali do Konštantínopolu. Výstavne ťažko prezentovateľnú architektúru približujú veľkorozmerné fotografie a video zamerané na modernizované hrady, napríklad Trenčín a Fiľakovo, a najmä protiosmanské pevnosti schopné odolávať vtedy moderným a rýchlo sa šíriacim palným zbraňam, ako boli Komárno a Leopoldov. Spolu s Novými Zámkami patrili k najmodernejším fortifikačným stavbám v Európe. Na tieto strategické pevnosti z pohľadu ich staviteľov, obrancov a posádok pri plnení každodenných úloh je zameraná aj veľkorozmerná počítačová animácia s hernými prvkami. Vítanou novinkou je aj videofilm o premene zvolenského gotického kráľovského poľovníckeho letohrádku na renesančnú vojenskú pevnosť. Dopĺňa ho ďalší atraktívny digitálny výstup – 3D rekonštrukcia podoby Zvolenského zámku a mesta okolo roku 1600.

3

Prehliadka vrcholí veľkorozmerným obrazom stvárňujúcim bitku pri Nagyharsányi v roku 1687, ktorá sa pre svoju geografickú blízkosť zvykla označovať aj ako „druhý Moháč“. Táto a ďalšie bitky pri Slankamene a Zente napokon viedli k podpísaniu Karlovského mieru, ktorý začiatkom roku 1699 ukončil vyše 170-ročnú osmanskú expanziu do Uhorska. Historický obľúk vedúci od porážky k víťazstvu sa tak uzavrel.

Výstava naplní svoj potenciál a stala sa nielen dôstojnou pripomienkou významného výročia bitky pri Moháči, ale aj divácky úspešnou sezónnou expozíciou s vysokou návštevnosťou. Na jesenné a zimné obdobie máme ešte pripravené aj programy pre školy a veríme, že aj pre žiakov a študentov bude výstava, ktorá umožňuje názorné vyučovanie prostredníctvom artefaktov a multimediálnych výstupov, výrazným obohatením.

Zaujímavá výstava, doplnená odborným i zážitkovým sprievodným programom, je okrem webovej stránky SNG propagovaná aj na samostatnej webovej stránke Mohac500.sk, na ktorej nájdete aj kalendárium výstav, aktivít a programov pripravených ďalšími múzeami a galériami na Slovensku.

Martin Čičo

[kurátormi výstavy sú
Martin Čičo a Denis Haberland]

1 Pohľad do výstavy MOHÁČ 500^{SK}. Obraz osmanskej prítomnosti, foto: Martin Deko

2 Jozef Hanula, Štúdia k obrazu Tomoryho smrť v bitke pri Moháči, 1895 – 1896, olej na plátne, SNG, O 1160, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

3 Medaila k víťazstvu nad Osmanmi a oslobodeniu Nových Zámkov, 1685, striebro, NBS – MMM Kremnica, 1995/109

www.mohac500.sk

Schaubmarov mlyn [Pezinok]

Martin Martinček. Liptov
5. 12. 2026 – 2027

Slovenská národná galéria spravuje v rámci Zbierky fotomédií výnimočný a rozsiahly súbor 861 originálnych čiernobielych a farebných fotografií slovenského fotografa Martina Martinčka. Získané boli postupne v priebehu 60. rokov, začiatkom 70. rokov a v 90. rokoch 20. storočia. V roku 2002 odovzdal Martin Martinček galérii formou daru najväčšiu časť tohto fondu – približne 700 fotografií. Stalo sa tak po realizácii jeho rozsiahlej monografickej výstavy v priestoroch SNG v Bratislave v roku 2000. Martin Martinček mal prvú výstavu v SNG už v roku 1967. V roku 2010 bol v SNG v Ružomberku vystavený súbor jeho diel venovaný Liptovskej Mare.

Pre Martina Martinčka (1913 – 2004) bol Liptov rodným krajom i životným útočiskom. Po tragickej strate rodiny a politickej perzekúcii tam začiatkom 50. rokov 20. storočia našiel nový domov. Po období práce na robotníckych pozíciách sa stal prvým riaditeľom Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši, čo mu umožnilo znovu sa začať venovať záľube z mladosti – fotografii. Od roku 1961 bol už fotografom v slobodnom povolaní. Liptov a jeho rôzne podoby dali Martinčekovi nespočetné množstvo tém, motívov a jedinečných okamihov, ktoré mohol zachytiť fotoaparátom. Postupne sa zoznámil s liptovskou krajinou a jej jedinečnými podobami počas celého roka. Ako jediný spomedzi miestnych výtvarníkov najdôslednejšie zachytil portréty pôvodných horalov a ich prežívajúci tradičný spôsob života v starých liptovských osadách a okolitej krajine.

Výstava pripravovaná do priestorov historického Schaubmarovho mlyna v Pezinku predstavuje výber zo známych, ale i menej známych fotografií, ktoré po dlhšom čase opäť pripomenú Martinčekovo rozsiahle dielo. Prostredníctvom nosných tém, ako sú práce na poli a v lese, premeny liptovskej krajiny, portréty vrchárov a vrchárok, momentky zo života liptovských detí, umenie z dreva, prežívanie sviatkov a náboženský život, ukážu Martinčekovu schopnosť zachytiť krásy a ducha starého Liptova. Dopĺňajúce sprievodné komentáre zároveň jeho snímky uvedú do hlbšieho dobového kontextu života na Liptove.

1 Ladislav Mednyánszky, Čítajúci (Umelcov otec, barón Eduard Mednyánszky), 1890 – 1895, olej na plátne, SNG, O 4927, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

2 Rudolf Hornák, Zasnenie, 1941, bronz, SNG, P 1009, foto: Juraj Starovecký

Sobotné ateliéry

Každá druhá sobota v mesiaci patrí tvorivým aktivitám. Sobotné ateliéry prinášajú priestor na experiment, objavovanie výtvarných techník a spoločnú tvorbu pre deti aj dospelých.

Výtvarný kurz pre dospelých

Priestor pre tých, ktorí chcú kresliť, maľovať a rozvíjať vlastný výtvarný prejav. Pravidelný kurz pre dospelých sa koná každý druhý štvrtok.

Rodinný klub SNG

Galéria pre celú rodinu. Posledná nedeľa v mesiaci patrí spoločnému objavovaniu umenia, rozhovorom a tvorivým aktivitám pre deti a rodičov.

NOVINKA

NEDEĽA V SNG DOKORÁN

Prvá nedeľa v mesiaci zadarmo

Každú prvú nedeľu v mesiaci otvára Slovenská národná galéria svoje expozície a výstavy zadarmo. Využite nedeľu na návštevu galérie a objavte stále expozície, aktuálne výstavy aj diela zo zbierok SNG. Bezplatný vstup je príležitosťou zastaviť sa v galérii aj bez plánovania a vybrať si z jej aktuálneho programu podľa vlastného záujmu. Stretneme sa: 4. 10. | 8. 11. | 6. 12. 2026

Koncertný cyklus v SNG

SNG oživa aj hudbou. Koncerty spájajú hudobný zážitok s jedinečným prostredím galérie a ponúkajú nový spôsob, ako vnímať jej atmosféru. Spojte zážitok z vizuálneho umenia s hudbou, prídte si pozrieť výstavy a zostaňte na koncert – za zvýhodnenú cenu.

NOVINKA

Soboty s históriou

Dejiny v obraze

– s historikom PhDr. Michalom Badom, PhD.

Nový prednáškový cyklus približuje dejiny Bratislavy a širšieho regiónu prostredníctvom príbehov, udalostí a osobností, ktoré formovali ich podobu. Renomovaný slovenský historik Michal Bada bude raz mesačne predstavovať známe aj menej známe kapitoly z minulosti a zároveň poukazovať na ich súvislosti s miestami, stavbami a kultúrnym dedičstvom, ktoré máme dodnes pred očami. Prednášky ponúknu pohľad na dejiny z rôznych perspektív a priblížia udalosti, ktoré pomáhajú lepšie porozumieť mestu aj jeho minulosti.

František Xaver Messerschmidt, **Charakterová hlava č. 43**, 1771 – 1777 (?), olovo, cín,

SNG, P 2504, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

Rudolf Fila, **Urieknutie**, 1967 – 1968, olej na plátne,

SNG, O 3451, zdroj: Oddelenie digitálnych služieb, foto: Martin Deko

QR kód na programy

Sledujte náš web a sociálne siete, aby vám nič neuniklo.

www.sng.sk

MOVE
PRIRODZENE ZDRAVÉ KLBY

UŽITE SI POHYB

Viac ako
35
rokov
Biomin

- ☞ **Viac ako 300 zložiek pre zdravie kĺbov**
- ☞ **Rýchly proti bolesti a stuhnutosti**
- ☞ **Jediný vegetariánsky zdroj kolagénu**
- ☞ **100% prírodný a bezpečný**

MOVE je výživový doplnok a nesmie sa používať ako náhrada rozmanitej stravy.